

İstanbul Milletvekili Ahmet Topcu'nun, İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesinin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi ve Çalışma Komisyonu raporu (2/154)

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesinin tâdili için hazırladığım kanun teklifini gerekçesiyle beraber takdim ediyorum. Kamutayda müzakeresi için gerekli işlemin yapılmasına emir buyurulmasını saygılarımla rica ederim.

İstanbul Milletvekili
Ahmet Topcu

GEREKÇE

3008 sayılı İş Kanunu ile bunun 5518 sayılı Kanunla değiştirilmiş olan 13 ncü maddesinin (Ç) bendinin 4 ncü fıkrasında şöyle bir hüküm vardır. İş akdinin iş verenler tarafından bu madde veya 16 ncı maddenin 1 ve 3 numaralı fıkralarına ve 2 numaralı fıkralarına dayanılarak veya askerlik hizmeti dolayısıyla feshedilmesi halinde 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartıyla işe başladığından itibaren her bir tam iş yılı için işçiye 15 günlük ücret tutarına göre bir tazminat verilir.

5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesinde ise (ihtiyarlık aylığından faydalanabilecek durumda iken işinden ayrılan veya çıkarılan sigortalılar hakkında İş Kanununun 13 ncü maddesinin kıdemle mütenasip tazminata mütaallik hükmü uygulanmaz) denilmektedir. İhtiyarlık Sigortası Kanununun bu maddesinde yer almış bulunan (işinden ayrılan veya çıkarılan) tâbiri dolayısıyla işinden kendi rızasıyla ayrılanlarla iş veren tarafından çıkarılanların hukuki durumları aynı katagoriye girmektedir. Halbuki kendi rızasıyla işten ayrılan bir işçinin hukuki durumu rızası hilâfına ve muhik bir sebebe dayanmadan işinden çıkarılan bir işçinin durumu ile külliyyen farklıdır. Netekim Borçlar Kanununun hizmet akdine ve akdin feshine mütaallik 314 ncü (ve mütaakıp) ve 344 ncü (ve mütaakıp) maddelerinde bu gibi haller esas hükümlere bağlanmıştır.

Bu duruma göre İhtiyarlık Sigortası Kanununun bu maddesi Borçlar Kanununun ruhuna uyularak İş Kanununa konulmuş olan bir hükmü kaldırmakta ve ana mevzuatımızla taarruz teşkil etmektedir.

Bundan başka İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesi şu bakımdan da hukuki prensiplerle telif kabul etmez. Şöyle ki:

İş Kanununa göre kıdemli bir işçi için akit fesihlerinde gözetilmiş olan tazminat hakkı İhtiyarlık Sigortası Kanununda aneak muayyen bir zarfana kadar tanınmakta ve (ihtiyarlık aylığından faydalanabilecek duruma) girince işçi bundan mahrum edilmektedir. İşçinin henüz yaşlanmamış iken işten çıkarıldığı zaman tazminattan faydalanarak ihtiyarladığı ve asıl daha çok hak kazandığı sırada bundan mahrum edilmesi hiçbir hukuki düşünce ile izah olunamaz.

İhtiyarlık Sigortası Kanununun târifine göre (İhtiyarlık aylığından faydalanabilecek durumda olan) bir işçi uzun yıllar çalışmış, işçiliği meslek edinmiş yaşlı ve tecrübeli bir işçidir. Her ne kadar iş akdinin feshi İş Kanununun 13 ncü maddesinin A, B, C ve Ç fıkralarında birtakım şartlara bağlanmış ise de ihtiyarlık aylığından faydalanabilecek durumda olan bir işçinin işten çıkarılması halinde ona ayrıca ve kıdemi ile mütenasip bir tazminat verilmesi adalet icabı olarak telâkki edilmiş ve İş Kanununun yukarıda yazılı olan hükmü de işte bu düşünce ile sevk edilmiştir. Böylece bu hüküm Borçlar Kanununun 314 ncü (ve mütaakıp) ve 344 ncü (ve mütaakıp) mad-

delerindeki hükümleri teyit eder. Ve bunları her hizmet senesi için 15 günlük yevmiye tutarında bir miktarla ifade etmek suretiyle katı ölçülere bağlayan ve sarıhlaştiren bir mahiyet taşır.

Filhakika memleketimizdeki iş yerlerinin arzettiği yıpratıcı çalışma şartları altında bir ömür tüketmiş, yıllarca müddet işine ve iş yerine bağlanmış bir işçinin tek taraflı bir kararla işinden çıkarılmasındaki haksızlığın kademle mütenasip bir tazminatla karşılanması hak ve adalet icabıdır. Bu tazminat iş yerindeki çalışma ve sağlık şartları düşünülürse bir tazminat olduğu kadar bir nevi yıpranma karşılığı olarak da telâkki edilebilir. Ve yalnız adalet ve insanlık duygularına değil, sosyal düşüncelere de uygun gelir. Devletimizin fikri ve bedeni ile çalışarak ihtiyarlıyan ve yıprayanlara teslim ettiği haklar sair mevzuatımızda da gözetilmiştir. 5434 sayılı Emekli Kanununun 30 seneyi dolduran Devlet memurlarına tanıdığı âdilâne hakkı misal olarak gösterebiliriz. 30 seneyi dolduran ve emekliye ayrılan bir memurason maaşının bir seneliği ikramiye olarak verilmektedir.

Bütün bu düşüncelerin fevkinde olarak şu nokta üzerinde ehemmiyetle durulmak lazımdır. 3008 sayılı İş Kanunu ile 15 seneden beri kıdemli işçiler için kabul edilmiş olan bu tazminat 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanunu çıkıncaya kadar işçilerin bir hakkı idi. Her geçen yıl ile birer birer ve zahmetle iktisap olunan bu haklarında 5417 sayılı Kanunun 40 nci maddesindeki makabule şâmil bir hüküm ile işçilerin mahrum bırakılması doğru değildir. Ve hukuk prensiplerine de uymaz.

Hakikat şudur ki işçilerin çoğu (ihtiyarlık aylığından faydalanabilecek bir duruma) geldikleri zaman artık dinlenmek lüzumunu hissedecekler ve İhtiyarlık Sigortasının kendilerine sağladığı imkânlardan faydalanarak işlerinden ayrılacaklardır. Her iş yerinde çalışma şartlarını gösteren ve çok sıkı müeyyideleri olan dahili talimatnameleri vardır. İş Kanununa göre birer iş akdi mahiyetinde olarak kabul edilen bu talimatnamelerin işçilere tahmil ettiği şartlar o kadar ağırdır ki artık kendisine verilmiş olan bir işi arzuya uygun bir tarzda yapamayacak derecede yorulmuş olan bir işçinin işine devamı imkânsızdır. Bu takdirde iş veren kanunun tarif ettiği muhik sebeplere dayanarak akdi fesheder. Ve tazminat ödemekten vâreste kalır. Bu sebepten ihtiyarlanmış veya çalışamaz bir hale gelmiş olan bir işçinin bir nevi yük olarak fabrikaya devamına zaten imkân kalmaz. Ve diğer taraftan 60 yaşına gelmiş olmasına rağmen kendinde çalışma kudretini bulan ve çalışan bir işçi 30 sene bir iş kolunda çalışmış olmakla artık çok hünerli bir işçi olmuş, çok tecrübe kazanmıştır, birinci sınıf kalifiye bir işçi haline gelmiştir. Bu gibi işçiler zaten ustabaşı veya grup başı olurlar. Tecrübeleriyle ve fikirleriyle kendilerinden daha yeni olan arkadaşlarının yetişmesine yardım ederler. Geniş görüşlü iş verenler bu gibi işçilerin zaten ayrılmasını istemezler. Fakat kıdemli olması dolayısıyla yüksek ücret alan işçileri tasfiye ederek yerine daha düşük ücretle yeni ve kıdemsiz işçi almak eihetine gidecek birçok iş verenlerin bulunduğu da bir vakiadır. Böyle hallerde İş Kanununun kabul etmiş olduğu tazminat bu gibi tasfiye hareketlerini önliyecek bir müeyyide tesirini de haizdir.

Bu itibarla yalnız adalet ve insanlık duyguları icabı olarak değil, belki memleketimizdeki iş hayatının inkişafı ve sanayimizin ilerlenmesi bakımından da İş Kanununun tazminata müteallik hükümünün men'i ve muteber tutulması yerinde olur. Bütün bu hakikatler göz önüne getirilirse İhtiyarlık Sigortasından faydalanabilecek durumda iken işinden çıkarılanlar için derpiş olunan İş Kanununun 13 ncu maddesinin «C» fıkrasının dördüncü bendindeki kademle mütenasip tazminatı müteallik hükümün yerinde kalması icabettiği aşikârdır.

Bu sebepten 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 nci maddesinin aşağıda yazılı olduğu halde tadilini teklif ediyorum.

Çalışma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 2/154

Karar No. 7

19 . II . 1951

Yüksek Başkanlığa

İstanbul Milletvekili Ahmet Topcu'nun, 5417 sayılı İhtiyarlık sigortası Kanununun 40 ncı maddesinin tadiline dair Kanun teklifi 31 . I . 1951 tarihinde komisyonumuza havale edilmiş olup 14 . II . 1951 günü Çalışma Bakanlığı temsilcilerinin de hazır buldukları oturumumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Mezkûr 40 ncı madde ihtiyarlık sigortasından faydalanma çağına gelen işçilerden kendi arzusuyla işini terkedendenler iş veren tarafından işçinin rızası hilâfına ve kanuni mesnedi bulunmadan çıkarılan işçileri aynı vasıfta mütalâa ederek 5518 sayılı Kanunun 13 ncü maddesinin bu gibiler hakkında uygulanmasını kaldırmakta ve rızası hilâfına çıkarılan işçiye verilmesi lâzımgelen tazminattan mahrum bırakılmaktadır.

Bahsi geçen 40 ncı maddeyi tadil eden teklifin birinci maddesi bu gibilere 5518 sayılı Kanunun 13 ncü maddeninin uygulanmasını temin etmektedir.

Filhakika ihtiyarlık sigortası için yatırılan pirimin yarısını işçi kendisi diğer yarısını iş veren temin etmekte ise de iş verenle işçinin hukuki münasebetlerini tesis eden İş Kanunu hükümleriyle bu gibi hallerde iş verene tahmil edilen tazminatın sigorta primi ile aynı şeyler olmadığı ve iş verene yükletilmiş aynı einsten iki malî külfet telâkki edilemeyeceği kararına varılmıştır.

Ancak 40 ncı maddenin teklifteki tadili iş verenle işçiyi 5508 sayılı Kanunun 13 ncü maddesiyle karşı karşıya bırakmaktan başka bir

şey temin etmediğinden tatbikatta iltibasa ve çeşitli yorumlara meydan verilmemesi düşüncesiyle Bakanlık temsilcisi ve İstanbul Milletvekili İhsan Altınel'in teklifleri üzerine Komisyonumuz tarafından teklifteki birinci madde 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesi yürürlükten kaldırılmıştır şeklinde ve teklifteki başlığın 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi tarzında değiştirilmiş olarak teklif ittifakla kabul edilmiştir.

Ancak 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 1 . IV . 1951 tarihinden itibaren tatbik edilecek ahkâmının bu madde ile alakalı kısımlarının uygulanmasında karışıklığa meydan verilmemesi bakımından teklifin bu tarihe kadar kanuniyet kesbetmesinin zaruri olduğu kanaatiyle Kamutayın müzakeresinin ivedilikle ve öncelikle yapılmasının Kamutaya teklifi Komisyonumuz kararı icabından olmakla Kamutayın yüksek tasvibine arz olunur.

Çalışma Komisyonu Başkanı

Sözcü

Manisa

Aydın

Dr. N. Körez

Dr. N. Gedik

Kâtip

Zonguldak

Giresun

S. Başol

D. Köymen

İstanbul

İstanbul

İ. Altınel

A. Topçu

İstanbul

Seyhan

S. Yürüten

Y. Z. Eker

Urfa

F. Ayalp

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ AHMET TOP-
CU'NUN TEKLİFİ

*İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesi-
nin değiştirilmesi hakkında Kanun teklifi*

MADDE 1 — İhtiyarlık Sigortası Kanunu-
nun 40 ncı maddesi aşağıda yazıldığı şekilde
değiştirilmiştir :

İhtiyarlık aylığından faydalanabilecek du-
rumda iken kendi rızasıyla işinden ayrılan si-
gortalılar hakkında İş Kanununun 13 ncü mad-
desinin kıdemle mütenasip tazminata mütaallik
hükmü uygulanmaz.

MADDE 2 — Bu Kanun yayımı tarihinde
yürürlüğe girer.

MADDE 3 — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu
yürütür.

ÇALIŞMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

*İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı maddesi-
nin kaldırılması hakkında Kanun*

MADDE 1. — İhtiyarlık Sigortası Kanunu-
nun 40 ncı maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde
yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu
yürütür.